

Poznorimske najdbe iz Celja

Irena LAZAR

Izvilleček

Avtorica predstavlja poznorimske najdbe iz Celja, nekdanje Celeje, mesta v rimski provinci Norik. Podrobneje so opisane najdbe z grobišča na Bregu, ki sodi v 4. stoletje, in tudi zgodnjekršćanska cerkev z mozaiki in donatorskimi napisi, ki je bila raziskana že v 19. stoletju. Večji del članka je namenjen posamičnim najdbam, ki so večinoma brez najdiščnih podatkov ali pa so bile najdene v strugi Savinje v Celju. Ta del gradiva je zato obdelan predvsem tipološko.

Najjužnejše mesto rimske province Norik (Šašel 1970, 139) je zraslo iz keltske naselbine, ki je obstajala že v 1. stoletju pred našim štetjem. Raznolike drobne najdbe (Lazar 1996, 279-296), ki jih na eni strani lahko povežemo s keltskimi naselbinami srednje Evrope in na drugi s hitro razvijajočo se rimsko državo, potrjujejo, da je imela naselbina razvejene trgovske in gospodarske stike od 1. stoletja pr.n. š. dalje. Najdbe velikega števila keltskih srebrnikov in surovcev za njihovo izdelavo dokazujejo, da je v mestu delovala tudi keltska kovnica (Kos 1977, 36). Po prikućitvi Noriškega kraljestva in nastanku province Norik je tudi naselbina ob Savinji postala del rimske države. Za vlade cesarja Klavdija (41-54) je dobila mestne pravice in ime Municipium Claudium Celeia. Iz arheoloških najdb lahko sklepamo, da je Celeia v prvih dveh stoletjih doživljala hiter razcvet. Iz keltske naselbine, ki je bila verjetno stisnjena ob vznožju Miklavškega hriba, se je rimsko mesto hitro širilo proti severu. Regulacija poplavne Savinje v letih 1955-58 je pokazala (Kolšek 1959, 232), da je bilo področje njene sedanje struge v prvih stoletjih našega štetja del strnjeno pozida-

Abstract

This article presents the late Roman finds from Celje, once known as Celeia, a city of the Roman province of Noricum. The 4th century finds from the cemetery at Breg are described in greater detail, as is an early Christian church with mosaics and votive inscriptions that had previously been excavated in the 19th century. Most of the article is devoted to the individual finds, the majority of which lack exact provenience or than having been found in the bed of the Savinja River in Celje. This part of the material is thus published primarily in reference to typological elements.

nega mesta. Tako je tudi z arheološkimi najdbami potrjeno, da so se že rimski prebivalci mesta ob Savinji doživeli katastrofo, ki jo je povzročila podivjana reka. Narasla reka očitno ni le prestopila bregov in poplavlila Celeje z okolico, ampak si je tudi izbrala novo strugo. S severnega roba naselja si je poiskala pot na jugu in pri tem uničila precejšnji del mesta. Najdbe milnikov v Celju so dokaz, da se je to zgodilo ob koncu tretjega stoletja (Kolšek 1960-1961, 150). Kolškova se je pri tem oprla predvsem na milnik Klavdija Gotskega iz leta 268. V prva leta po tem datumu bi po njenem mnenju lahko umestili poplavo, ki je prizadela mesto in dolino ob Savinji.

Arheološka zapuščina Celeje je zelo bogata, vendar pa so najdbe zadnjih stoletij precej skromnejše od drugih. Keramično gradivo zaenkrat še ni sistematično obdelano in nam zato ne more bistveno pomagati pri osvetlitvi zadnjih stoletij v življenju mesta.

V zadnjem času je Verena Vidrih Perko sistematično pregledala predvsem amfore. Ugotovitve bo predstavila v doktorski disertaciji. Na kratko naj omenim le nekatere njene ugotovitve o najd-

bah iz poznorimskih plasti.¹ Med gradivom iz Gubčeve ulice in z najdišča Kreuh naj omenimo odlomke poznoantičnih amfor oblike LR 4. To so amfore vzhodnomediteranskega izvora, najverjetneje za vino. Spremno gradivo so krožniki in kuhinjsko posodje afriške proizvodnje. Perkova je določila krožnike oblike Hayes 50, var. 50 A, datirane v čas od 230 do 325, in oblike Hayes 60, datirane od 320 do 380 n. š. Za 5. in 6. stoletje med gradivom ni našla ničesar, kar bi pomagalo osvetliti razmere v mestu v tem času.

Tudi poznoantično grobišče na Bregu, ki se je razprostiralo ob cesti Celeja - Neviodunum, s skromnimi grobovi kaže predvsem na nazadovanje in padec standarda, ki ga je zaznati v tem času po vsem imperiju. Grobišče je bilo odkrito leta 1955 (Bolta 1957, 317) ob regulaciji Savinje, ko so predstavljali cesto, ki pelje iz Celja proti Laškem. Izkopanih je bilo trinajst grobov. Kljub majhnemu številu odkopanih grobov se pojavljajo na grobišču štirje načini pokopa. V navadi so bili pokop brez krste, pokop v leseni krsti ali opečnati skrinji in v sarkofagu, sestavljenem iz različnih plošč. Sarkofag, sestavljen iz šestih marmornih in peščenčevih plošč, je posebej zanimiv. Dve od marmornih plošč, ki so jih uporabili za sarkofag, sta bili nagrobnika (Berce 1956, 399). Eden je služil kot pokrov, na drugem pa so ležali skeleti treh pokojnikov. Prvi nagrobnik je bil v svoji prvotni vlogi postavljen Avreliju Gajanu, državljanu Sirije, in njegovemu vnuku Avreliju Maksimu. Po analizi reliefnih upodobitev in epigrafskih značilnosti je Kolškova datirala nagrobnik v začetek 3. stoletja (Berce 1956, 403). Drugi napis je pripadal družini Nundina Respekta. Na spodnjem delu nagrobnika je upodobljeno kotno merilo in grezilo, zgoraj pa nedokončana reliefa pokojnikov. Nagrobnik je bil izdelan v začetku 2. stoletja (Berce 1956, 405), ob koncu 3. stoletja mu je bil dodan še en napis. Morda sta nagrobnika v svoji prvotni vlogi stala prav na grobišču ob južni vpadnici v mesto, vsekakor pa na enem od celejanskih grobišč. Vodna ujma ju je verjetno podrla ob povodnji, kot odličen gradbeni material pa sta dobila novo vlogo kot dela sarkofaga na poznoantičnem grobišču.

Pridatki v grobovih so bili zelo skromni. V sarkofagu so bili najdeni trije skeleti. Med pridatki so bili glinen lonček, ogrlica iz raznobarnih steklenih biserov (zdaj izgubljena) in majhen uhan

iz zlate žice. Lonček je izdelan iz slabo prečiščene glin, visok 9,7 cm, spodnji del je zožen v nogo, na ostenju so pasovi valovnic.

Podoben lonček je znan iz Dobrteše vasi pri Celju (Bolta 1957, 319, sl. 4), fragmente sorodnih posod pa predstavlja tudi Strmčnikova (1992, 230, t. 1: 1,3) med gradivom z Ančnikovega gradišča. Najdbe uvršča v 4. in 5. stoletje na podlagi keramičnega in tudi numizmatičnega gradiva (Strmčnik 1992, 226).

Grob 2 je bil sestavljen iz tegul in samo delno ohranjen, pridakov ni bilo. V grobu 3 je bil najden ženski skelet. Na roki je bil bronast prstan, preprost obroček polkrožnega preseka, in fragment keramike. Tudi v grobu 4 je bil ohranjen skelet ženske. V roki je imela nečitljiv bronast novc, ob nogi pa je bil najden novc Konstancija Gala (351-354) in fragment keramike.

V grobu 8 je bil najden siv glinen lonček z odlomljenim ročajem. Podoben lonček je poznan iz groba 5 na Ptujju pri cerkvi sv. Jurija (Jevremov 1990, t. 1: 5), ki je glede na značilne pridatke datiran v drugo polovico 4. stoletja. Tudi v poznorimskih grobovih na Madžarskem poznamo primerjave za lonček iz groba 8, npr. Intercissa (Vágó, Bóna 1976, t. 7: 5), Pécs (Fülep 1977, t. 43: 4). Grob 10 je pripadal otroku, pri nogah je ležala fragmentirana sulica, pri glavi pa dva žeblija in fragment brona.²

Grob 13 je vseboval dve stekleni posodi. Obe sta kroglaste oblike z dolgim vratom, ki se tik nad obodom nekoliko zoži in nato razširi v daljši vrat.³ Po Isingsovi pripadata obliki 103 (Isings 1957, 122). V Sloveniji so znane te vrste stekleničk na Ptujju (Curk 1976, t. 1: 12, 15). Najzgodnejši primerki so znani iz Kölna iz 3. stoletja, najbolj razširjena pa je oblika v 4. stoletju, kar potrjujejo tudi najdbe z grobišč v Kölnu in Carnuntu (Isings 1957, 122).

Grobovi 5, 6, 7, 9, 11 in 12 so bili brez pridakov, tudi skeleti so bili dokaj slabo ohranjeni.

Kot posamična najdba je bila med izkopavanji na Bregu najdena tudi steklenička iz prozornega stekla s kratkim kroglastim trupom z vboklim dnom in močno navzven izvihanim vratom. Po Isingsovi pripada obliki 104 b (Isings 1957, 124), ki je značilna za konec 3. in 4. stoletje. Sorodne stekleničke so znane med drugim s Ptujja (Jevremov 1990, t. 3), Osijeka (Bulat 1976, t. 1: 1), Pécsi (Fülep, 1977, t. 41: 2) in Akvileje (Calvi 1969, t. 23).

¹ Mag. Vereni Perko se zahvaljujem, ker mi je dovolila uporabiti podatke iz svoje še neobjavljene disertacije

² Predmeti po izkopavanjih niso bili konservirani in so razpadli. Rekonstrukcija ni mogoča.

³ Ohranjena je samo ena od obeh stekleničk, druga je pogrešana po poplavi 1990.

BAZILIKA IN NJENE NAJDBE

O krščanski Celeji v 4. in 5. stoletju ni literarnih virov, zato so arheološki ostanki toliko pomembnejši. Konec 19. stoletja so ob gradnji poštnega poslopja naleteli na ostanke starokrščanske cerkve. E. Riedl, ki je izkopavanja vodil, v svojem poročilu piše o ostankih dveh cerkva (1898, 220), vendar kasnejše ugotovitve kažejo, da so ostanki na jugu del kopališkega kompleksa iz 2. in 3. stoletja (Kolšek 1984, 342). Cerkev je stala na vzhodnem robu mesta, njene približno ugotovljene mere so 13 m v širino in okrog 29 m v dolžino. Tla so bila bogato okrašena z mozaiki, ki med drugim omenjajo donatorje ob gradnji bazilike. Med njimi so diakon Justinijan, sholasticus (advokat) Leon, orientalec Abraham. Glede na ornamentalne motive mozaikov v glavni ladji B. Djurić domneva, da so bili mozaiki položeni že v začetku 5. stoletja (Djurić 1977, 552). Odkritja v letih 1989 in 1990 bo predstavila kolegica Alenka Vogrin.

Pri izkopavanjih v Gosposki (prej Zidanškovi) ulici leta 1968 so v zasipu bombnega kraterja odkrili fragment napisa s krščansko simboliko. Na napisu je upodoben kristogram z alfo in omego, na levi je golob v letu. Napis je fragmentaren, zato ga ni mogoče rekonstruirati. Paralele je Kolškova našla v Italiji, v Ogleju, in na podlagi tega datira napis v začetek 6. stoletja (1984, 344).

Drugo gradivo lahko predstavimo le po tipoloških značilnostih, saj gre v glavnem za najdbe iz Savinje in za posamične najdbe iz Celja, ki so brez natančnih najdiščnih podatkov. Navadno je v opombi pripisano le "iz starega muzeja" kar pomeni, da so najdbe prišle v muzej verjetno konec prejšnjega ali v začetku tega stoletja.

KOLENČASTE FIBULE S PERESOVINO V LUPINI

Zaenkrat je znana iz Celja le ena v celoti ohranjena fibula tega tipa. V Jobstovi razdelitvi kolenčastih fibul so te fibule opredeljene kot tip 12, s podvariantami A-G (Jobst 1975, 59). Lok ima presek D, noga je zaključena z gumbom. V Sloveniji so bile te vrste fibul najdene npr. v Drnovem (Petru S., Petru P. 1978, t. 10: 35,36) in na Ptujju (Curk 1976, t. 24: 6,7). Po Jobstovi razdelitvi bi jo lahko pripisali varianti 12 A (Jobst 1975, 60, t. 15). Poleg fibul iz Lavriaka najdemo sorod-

ne oblike tudi v Saalburgu in Zugmantlu (Böhme 1972, t. 8: 438-441; 9: 446-451). Fibule iz Lavriaka, ki so bile najdene v datiranih slojih civilne naselbine, omogočajo datiranje na konec drugega in prvo polovico 3. stoletja, primerek fibule, najden v kopališkem predelu Viruna, pa kaže na uporabo variant A in B do sredine 3. stoletja (Jobst 1975, 60).

KOLENČASTE FIBULE S PLOŠČICO NAD PERESOVINO

Pri teh fibulah peresovina ni skrita, ampak samo pokrita s kvadratno ali polkrožno ploščico. Ploščica služi kot okrasni element, saj je pogosto tudi okrašena.

Vrsta 13, ki po Jobstovi (1975, 63) delitvi zajema to vrsto fibul, se na podlagi oblike ploščice in okrasa na njej deli v variante A-F. Vse fibule iz Celja imajo polkrožno oblikovano ploščico, ki je pri nekaterih fibulah še nekoliko manjša, da je spodaj videti peresovino, pri drugih pa jo ploščica povsem pokriva in včasih tudi presega. Ta vrsta fibul sodi med najpogostejše tipe fibul s ploščico nad peresovino, saj so bile najdene na britanskem polotoku, v zahodnih provincah in na alpskem območju (Jobst 1975, 64). Del fibul lahko uvrstimo v varianto C, kamor sodijo fibule s polkrožno ploščico brez okrasa. Enake fibule so znane tudi z Drnovega (Petru S., Petru P. 1978, t. 10: 27,29) in Ptujja (Curk 1976, t. 24: 1,2,4,5).

Pod varianto D so zbrane fibule, ki imajo na ploščici okras t. i. volčjega zoba, s primerjavami ponovno na Drnovem (Petru S., Petru P. 1978, t. 10: 26,28,34). Stratigrafija v Lavriaku je Jobstu omogočila opredelitev fibul v časovno obdobje od konca drugega stoletja do prehoda iz 3. v 4. stoletje (1975, 66). Velika večina oblik pa se najpogostejše pojavlja v prvi polovici 3. stoletja.

Posebej velja omeniti zelo dobro ohranjeno srebrno fibulo, najdeno v Levstikovi ulici ob severnem obzidju.⁴ Lok je dvojen, predrt, nad dvojno samostrelno peresovino je majhna trikotna ploščica. Med objavljenim gradivom s slovenskih najdišč nisem zasledila fibule, ki bi popolnoma ustrezala fibuli iz Celja. Nekaj delno ohranjenih fibul z enako oblikovanim lokom pa je med gradivom s Ptujja (Curk 1976, t. 25: 38) in Drnovega (Petru S., Petru P. 1978, t. 10: 40,43). Zunaj Slovenije se najdejo podobne fibule v Lavriaku (Jobst 1975, t.

⁴ Zaščitna arheološka izkopavanja v Levstikovi ulici v Celju so potekala v letih 1991-92 pod vodstvom Darje Pirkmajer. Gradivo še ni objavljeno.

25: 188), Saalburgu in Zugmantlu (Böhme 1972, t. 15: 655,656,662,667). Po Jobstu gre za obliko 16, varianto A, časovno pa sodijo v tretjo tretjino 2. in na začetek 3. stoletja (Jobst 1975, 73).

ČEBULASTE FIBULE

Zadnja skupina fibul so križne oziroma čebulaste fibule, ki sodijo med najpogostejše tipe poznorimskega obdobja in jih časovno uvrščajo v obdobje od 290 do leta 400. Z njihovo tipologijo se je ukvarjalo več avtorjev. Keller (1971, 31) jih deli v 6 tipov, pri Jobstu so (1975, 91) opredeljene kot tip 26 z več variantami, Rihova pa jih je uvrstila v skupini 6.4 in 6.5 s podvariantami (1979, 171). V zadnjem času je podrobneje razčlenil tipologijo in časovno opredelitev teh fibul tudi Pröttel (1988). Tri fibule iz Celja (A 135, 156, 157) lahko pripišemo tipu 2, varianti B po Pröttlu (1988, 353, Abb. 2: 3,4). Fibuli A 135 in A 157 imata faceterane gumbe, fibula A 156 pa ima gladke gumbe, ki se zaključujejo z malimi čepki. Noga je skoraj enako dolga kot lok. Fibula A 156 ima na loku in nogi okras kratkih prečnih zarez ter okras štirih očesc na koncu noge in na prehodu noge v lok. Podoben okras na nogi ima tudi fibula A 157, le da ima ta ob prehodu noge v lok le dve vdolbini oziroma očesci.

To vrsto fibul umešča Pröttel v čas od 300 do 340 (1988, 357). Fibula 139 ima nogo daljšo od loka in na koncu rahlo razširjeno, po vsej dolžini je okrašena z očesci. Po sredini loka poteka plitva kanelura, gumbi so čebulasto oblikovani in se zaključujejo s čepki. Po Pröttlovi delitvi bi jo lahko pripisali vrsti 3/4 B (Pröttel 1988, 359, Abb. 4a: 6).

Sorodna fibula iz Lavriaka (Jobst 1975, 101) je bila najdena v grobni celoti, datirani v čas Valentinijana I (364-375). Ker so te fibule, kot sem omenila na začetku, brez najdiščnih podatkov, ne morejo služiti kot opora pri različnih časovnih opredelitvah.

Med poznorimske najdbe sodi tudi lepo ohranjena oljenka z upodobitvijo sedemkrakega svečnika. Tudi ta najdba iz Celja je brez točnih najdiščnih podatkov. Oljenko s podobnim motivom poznamo v Sloveniji tudi iz Tominčeve jame pri Škocjanu (Degraasi 1962, 733). Časovno opredeljujejo te vrste oljenk v čas od konca 4. do 6. stoletja. Oljenka iz Bakra, ki jo hrani zagrebški Arheološki muzej, s sorodnim okrasom ob robu, pa je datirana v 4. stoletje (Vikić-Belančič 1971, 159).

Na koncu naj omenim bogate najdbe z bližnje Vipote, ki jih poznamo po objavi Ciglenceškega

(1993, 213). Morda bodo nove raziskave na bližnjih poznoantičnih naselbinah pripomogle tudi k razjasnitvi slike o zadnjih desetletjih življenja v Celeji.

OPIS PREDMETOV

Vsi spodaj opisani predmeti so shranjeni v Pokrajinskem muzeju Celje.

1. Lonček iz grobe sivorjave gline z okrasom valovnic na ostenju, v. 9,7 cm. Celje, Breg, grob 1, inv.št. A 184.
2. Uhan z zanko, zlato, pr. 1,8 cm. Celje, Breg, grob 1, inv. št. A 780.
3. Ovratnica iz raznobarnih steklenih biserov. Celje, Breg, grob 1, izgubljena.
4. Prstan, bron, pr. 2,1 cm. Celje, Breg, grob 3, inv. št. A 606.
5. Lonček iz sive gline z odlomljenim ročajem, v. 14,5 cm. Celje, Breg, grob 8, inv. št. A 183.
6. Steklenska iz brezbarvnega stekla, v. 13 cm. Celje, Breg, grob 13, inv. št. A 342.
7. Steklenska iz brezbarvnega stekla, ohr. v. cca 11 cm. Celje, Breg, posamična najdba, inv. št. A 404.
8. Fibula z dvojno samostrelno peresovino, srebro, dl. 6 cm. Celje, Levstikova ulica 1991, zač št. 1248.
9. Kolenčasta fibula, bron, dl. 4,7 cm. Celje, struga Savinje, inv. št. A 2300.
10. Del loka in peresovine fibule, bron, vel. 2,8 x 2,5 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 179.
11. Fibula z majhno polkrožno ploščico nad peresovino, bron, dl. 3,5 cm. Celje, struga Savinje, inv. št. A 3794.
12. Fibula s polkrožno ploščico nad peresovino, bron, polizdelek ?, dl. 3,6 cm. Celje, inv. št. A 132.
13. Del kolenčaste fibule s polkrožno ploščico nad peresovino, bron, vel. 3,3 x 3,5 cm. Celje, struga Savinje, inv. št. A 19459.
14. Kolenčasta fibula s polkrožno ploščico nad peresovino, noga okrašena s cik-cakom, bron, dl. 5,4 cm. Celje, struga Savinje, inv. št. A 2167.
15. Kolenčasta fibula s polkrožno ploščico nad peresovino, ploščica okrašena z vrezi na robu, bron, dl. 3 cm. Celje, Stanetova-Levstikova 1986, inv. št. A 20370.
16. Kolenčasta fibula s polkrožno ploščico nad peresovino, na ploščici okras volčjega zoba, bron, dl. 4,5 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 137.
17. Križna fibula, bron, dl. 6 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 140.
18. Križna fibula, bron, dl. 6,8 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 157.
19. Križna fibula, bron, dl. 6,2 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 139.
20. Križna fibula, bron, dl. 6,7 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 158.
21. Križna fibula, bron, dl. 6,7 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 156.
22. Del loka in peresovine križne fibule, bron, vel. 4,7 x 4,9 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 135.
23. Del loka in noge križne fibule, bron, dl. 6,2 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 150.
24. Del križne fibule, bron, vel. 5,3 x 2,1 cm. Celje, struga Savinje, inv. št. A 19530.
25. Del križne fibule, bron, vel. 3,7 x 2,3 cm. Celje, struga Savinje, inv. št. A 2356.
26. Del križne fibule, bron, vel. 3 x 2,8 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 179.

27. Oljenka z upodobitvijo svečnika na gornji strani, glina, dl. 11,6 cm. Brez najdiščnih podatkov, inv. št. A 3737.

- BERCE, V. 1956, Dva nagrobnika iz Brega v Celju. - *Arh. vest.* 7, 399-407.
- BIERBRAUER, V. 1987, *Inviolino - Ibligo in Friaul*. I. - Münch. Beitr. z. Vor- u. Frühgesch. 33.
- BOLTA, L. 1957, Rimsko grobišče na Bregu v Celju. - *Arh. vest.* 8, 317-327.
- BÖHME, A. 1972, Die Fibeln der Kastele Saalburg und Zugmantel. - *Saalb. Jb.* 5.
- BULAT, M. 1976, Antičko staklo u Muzeju Slavonije. - *Arh. vest.* 25, 88-101.
- CALVI, M. C. 1969, *I Vetri romani del Museo di Aquileia*. - Aquileia.
- CIGLENEČKI, S. 1993, Zgodnjekrščanske najdbe z Vipote nad Pečovnikom. - *Arh. vest.* 44, 213-220.
- DEGRASSI, A. 1962, Le grotte carsiche nell'età romana. - *Scritti vari di antichità* 2, 723-748.
- FÜLEP, F. 1977, *Roman cemeteries on the territory of Pécs (Sopiana)*. - Fontes. Arch. Hung.
- ISINGS, C. 1957, *Roman Glass from Dated Finds*. - Arch. Traiectina 2.
- JEVREMOV, B. 1990, Pozlačeni čebulasti fibuli iz Poetovone. - *Arh. vest.* 41, 389-402.
- JOBST, W. 1975, *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*. - Forsch. in Laur. 10.
- KOLŠEK, V. 1959, Nekaj prispevkov k topografiji rimske Celeje. - *Celj. zbor.* 1959, 230-257.
- KOLŠEK, V. 1960-1961, Dva miljnika iz Celja. - *Arh. vest.* 11-12, 147-151.

28. Pokrov malega sarkofaga, marmor, vel. 16,5 x 10,3 cm. Celje, poslopje pošte, inv. št. L 161.

- KOLŠEK, V. 1984, Nekaj podatkov o zgodnjem krščanstvu v Celeji. - *Arh. vest.* 35, 342-345.
- KOROŠEC, P. 1974, Arheološke raziskave na Svetih gorah nad Sotlo. - *Arh. vest.* 25, 483-517.
- KOS, P. 1977, *Keltski novci Slovenije*. - Situla 18.
- LAZAR, I. 1996, Latenske in zgodnjekrščanske najdbe iz Celja. - *Arh. vest.* 47, 279-296.
- PETRU, S. in P. PETRU 1978, Neviodunum. - Kat. in monogr. 15.
- PLEŠNIČAR-GEC, L. 1983, *Starokrščanski center v Emoni*. - Kat. in monogr. 21.
- PRÖTTEL, P. M. 1988, Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln. - *Jb. Röm. Germ. Zentmus.* 35,1, 347.
- RIEDL, E. 1898, Reste einer alt-christlichen Basilica im Boden Celeja's. - *Mitt. Zent. Komm.* 1898, 219-225.
- RIHA, E. 1979, *Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiser-augst*. - Forschungen in Augst 3.
- STRMČNIK, M. 1992, Ančnikovo gradišče. - *Var. spom.* 34, 226.
- ŠAŠEL, J. 1970, Celeia. - V: *RE Suppl.* 12, 139.
- VÁGÓ, E. B. in I. BONA 1976, *Der spätromische Südostfriedhof*. - Die Gräberfelder von Intercisa 1.
- VIKIĆ-BELANČIĆ, B. 1971, Antičke svjetiljke u Arheološkom muzeju u Zagrebu. - *Vjes. Arh. muz. Zag.* 5, 97-182.
- VOGRIN, A. 1991, Arheološko najdišče Kreuh. - V: *Celeia antiqua*, 15-20, Celje.

Spätrömische Funde aus Celje

Zusammenfassung

Celeia, die südlichst gelegene Stadt der römischen Provinz Noricum (Šašel 1970, 139), entstand aus einer starken keltischen Siedlung (Lazar 1996, 279-296). Die Stadtrechte erhielt es zur Zeit des Kaisers Claudius und erlebte in den ersten Jahrhunderten einen schnellen Aufschwung und seine Blüte. Im Unterschied zu den reichen Funden aus den ersten Jahrhunderten (Kolšek 1959, 232; Kolšek 1961, 150) sind die Funde aus der spätrömischen Zeit erheblich bescheidener.

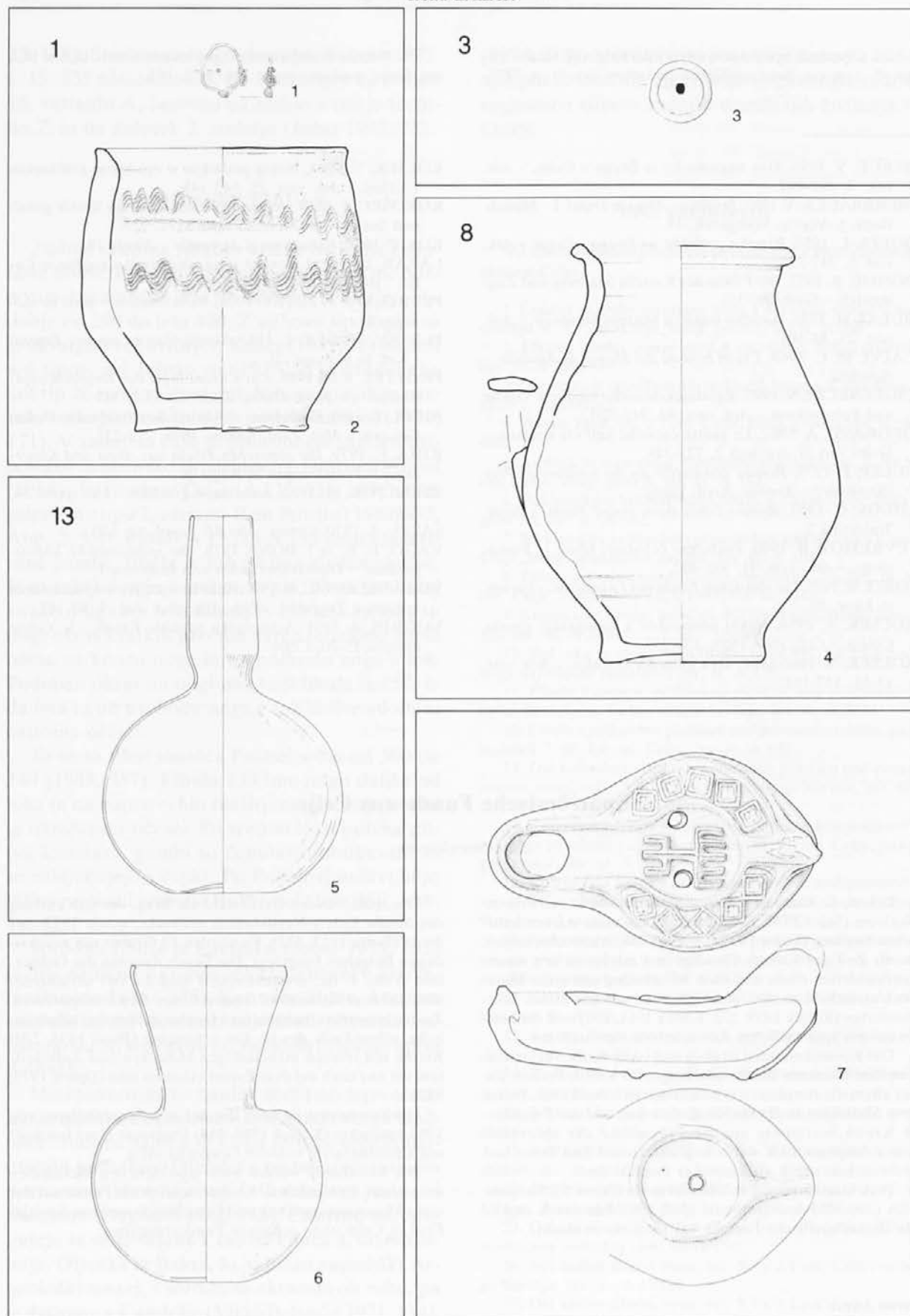
Das Keramikmaterial ist noch nicht systematisch erforscht. Erwähnt seien nur die Feststellungen V. Vidrih-Perkos, die vor allem die Amphoren systematisch untersucht hat. Unter dem Material aus der Gubčeva ulica und von der Fundstätte Kreuh bestimmte sie die Fragmente der spätrömischen Amphoren LR 4. Ihr Begleitmaterial sind Teller und Gebrauchskeramik afrikanischer Produktion.

Perk klassifizierte die Tellerform als Hayes 50, Variante 50A (290-325) und Hayes 60 (320-380). Für das 5. und 6. Jh. charakteristische Formen hat sie nicht entdeckt.

Das spätrömische Gräberfeld am Breg, das sich entlang der Straße Celeia-Neviodunum erstreckt, wurde 1955 entdeckt (Bolta 1957, 317). Es wurden 13 Gräber mit bescheidenen Beigaben freigelegt. Die Funde datieren das Gräberfeld in das 4. Jh.; erwähnenswert sind die vier verschiedenen, auf dem Gräberfeld festgestellten Bestattungsweisen. Zu den besonders interessanten Funden gehört die frühchristliche, schon Ende des 19. Jhs. erforschte (Riedl 1898, 220) Kirche mit reichen mehrfarbigen Mosaiken und Aufschriften, die nur noch auf dem Papier erhalten sind (Djurić 1977, 552).

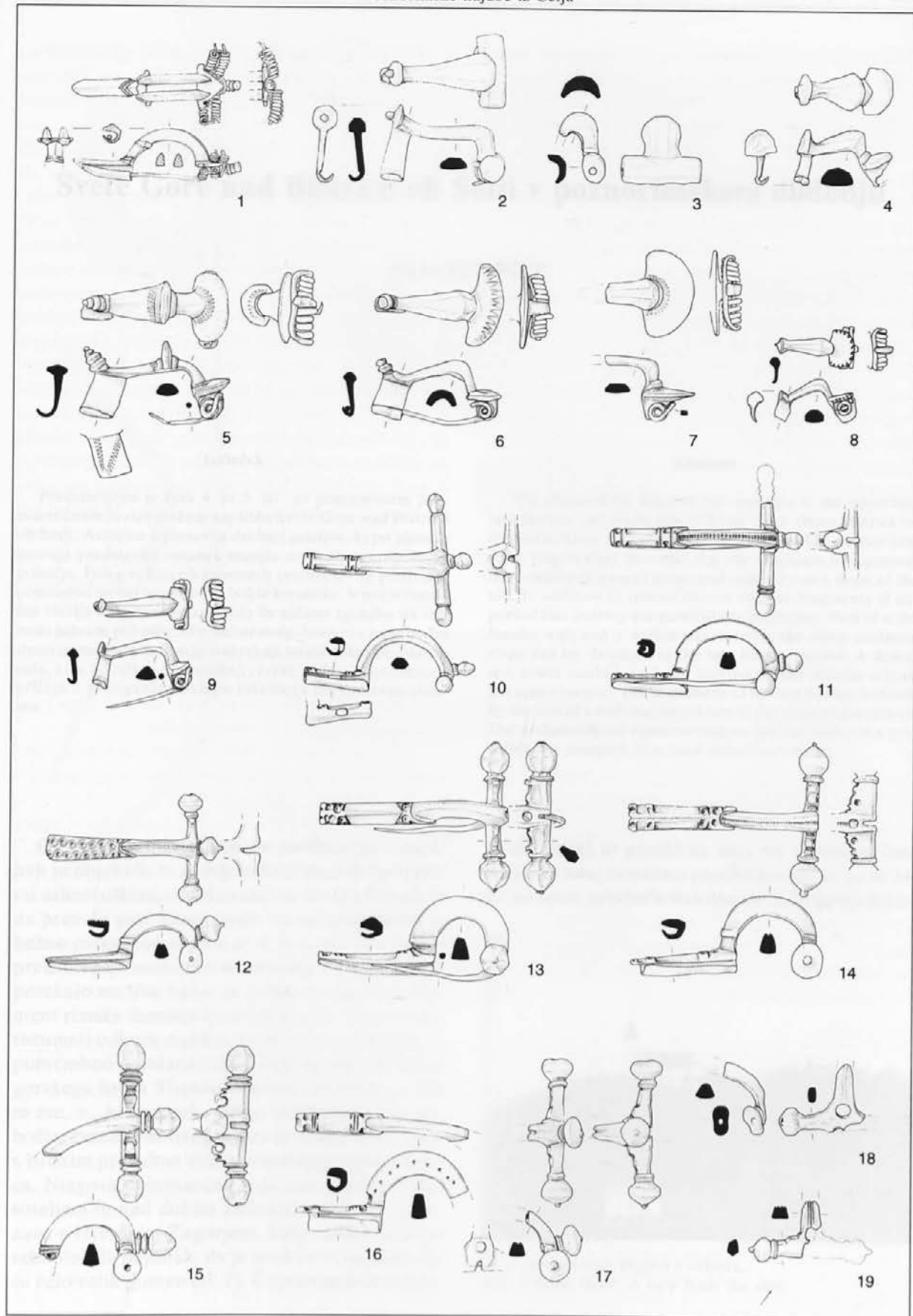
Erwähnenswert ist auch das bei den Ausgrabungen von 1968 entdeckte (Kolšek 1984, 344) Fragment einer Inschrift mit Christogramm von der Gosposka ulica.

Die Kleinfunde werden nach typologischen Merkmalen vorgestellt. Es handelt sich hauptsächlich um Funde aus der alten Museumssammlung und Einzelfunde aus dem Savinja-Fluß in Celje ohne genauere Fundortangaben.

T. I: Celje - grobišče na Bregu. 1,2 grob 1; 3 grob 3; 4 grob 8; 5 grob 13; 6,7 posamezni najdbi. 1 zlato; 3 bron; 5,6 steklo; 2,4,7 keramika. M. = 1:2.

Taf. I: Celje - das Gräberfeld am Breg. 1,2 Grab 1; 3 Grab 3; 4 Grab 8; 5 Grab 13; 6,7 Einzelfunde. 1 Gold; 3 Bronze; 5,6 Glas; 2,4,7 Ton. M. = 1:2.

T. 2: Posamezne najdbe iz Celja in Savinje v Celju. 1 srebro; 2-19 bron. M. = 1:2.

Taf. 2: Einzelfunde aus Celje und aus dem Savinja-Fluß in Celje. 1 Silber; 2-19 Bronze. M. = 1:2.